

De geschiedenis van mijn verzameling

door

Dr. D. L. UYTENBOOGAART.

Als men de zeventig gepasseerd is voelt wel ieder mensch de neiging om de balans eens op te maken van hetgeen men in het leven heeft volbracht en zoo heb ik dan ook sinds enkele jaren de catalogi van mijn verzameling critisch bekeken en opgeteld. Mijn bedoeling was niet om aan het resultaat daarvan openbaarheid te geven, maar nu de Redactie van ons Tijdschrift mij om een bijdrage vraagt omdat zij als gevolg van de verkleining van den spiegel nog plaatsruimte over heeft, bedacht ik mij, dat het zijn nut kon hebben deze gelegenheid te gebruiken om iets over mijn verzameling te vertellen als een aanwijzing en handleiding voor hen die daarin later zouden willen werken als zij in openbaar bezit zal zijn overgegaan.

Het grootste deel van mijn verzameling is n.l. gelegateerd aan den Staat der Nederlanden, een kleiner gedeelte aan de Gemeente Amsterdam. De collectie van inlandsche soorten is bestemd voor het Entomologisch Laboratorium te Wageningen omdat Leiden en Amsterdam reeds uitgebreide inlandsche collecties bezitten maar het is mijn bedoeling dat inlandsche exemplaren van soorten of rassen, die nog niet in de collectie Everts aanwezig zijn, daarin alsnog vanuit mijn verzameling zullen worden overgebracht. Verder gaan naar Leiden mijn verzamelingen van Atlantische insecten (Canarische eil., Madeira archipel en Azoren) en de palaearctische Curculionidae, de rest is bestemd voor het Zoöl Museum te Amsterdam.

En nu iets over het ontstaan der verzameling, welker geschiedenis in niet onbelangrijke mate ook die van mijn leven is.

Vermoedelijk hangt mijn vurige belangstelling voor alles wat de natuur betreft met erfelijke factoren samen want mijn grootvader van moederszijde, hoewel van beroep fabrikant en koopman, hield zich in zijn vrijen tijd eveneens met natuurstudie bezig en bracht op de ridderhofstad Oudaan te Breukelen, waar hij zomers woonde, een aardige verzameling van levende dieren en planten, waaronder vele uit West-Indië, bijeen. Persoonlijken invloed heeft hij niet op mij gehad, want hij stierf toen ik slechts twee jaar oud was, maar zoodra ik lezen kon trachtte ik mij reeds in de boeken uit zijn bibliotheek te verdiepen, waarbij vertalingen waren van de werken van Lamarck en Darwin en ook de „Voorwereldlijke Scheppingen” van Prof. Harting. Al zeer jong leerde ik Fransch lezen en stonden toen Buffon, de Suites à Buffon en Cuvier voor mij open. Op mijn twaalfde jaar (1884) kwam ik op de H.B.S. te Tiel, in dien tijd een door het geheele land beroemd instituut met een uitgelezen corps leeraren. Daarvan hebben Drs. J. de Lint, leeraar in de Scheikunde en Natuurlijke Historie en D. J. C. van Batenburg, leeraar in de Geschiedenis en Aardrijkskunde een zeer bijzonderen invloed op mijn verder leven gehad en, hoewel zij sinds lang niet meer tot de levenden behooren, breng ik hier gaarne nog een eere-saluut aan hun onderwijs, dat den tijd ver vooruit was. De Lint ging wekelijks met ons op pad in het goede jaargetijde en nu en dan ook in den winter, leerde ons de planten en de dieren in de natuur te zien en hun levenswijze in onderling verband, wij kregen reeds eenig begrip van planten-associatie's en van den invloed van den bodem op den plantengroei; in den winter leerden wij de bladerlooze boomen en struiken aan schors en habitus onderscheiden, de matrices der bladluizen vinden enz.

Het spreekt bijna vanzelf dat ik toen ook meteen begon te verzamelen, maar alvorens daarover verder te vertellen eerst nog iets over van Batenburg's onderwijsmethode omdat ook die op de verstandelijke ontwikkeling zijner leerlingen zulk een belangrijken invloed heeft gehad.

Bij hem was de geschiedenis geen dorre opsomming van jaartallen, veldslagen, vorsten en staatslieden, maar hij leerde reeds het onderling verband der feiten en trachtte uit het schaarsche materiaal het leven der gewone menschen en hun economischen toestand te reconstrueeren.

Evenmin was de aardrijkskunde een opsomming van gebergten, rivieren en steden, maar het landschap werd ons levend voor oogen gezet.

Hij teekende bijv. een kaart op het bord met alleen de gebergten erop en dan moesten wij uitvinden hoe nu noodzakelijkerwijze de rivieren moesten loopen. Wij leerden het verband tusschen waterrijkdom der rivieren en hoogte der gebergten, invloeden van klimaat, zeestroomingen, heerschende winden, aswenteling der aarde enz., enz. Deze methode van onderwijs behoeft de leerlingen voor eenzijdigheid en wekte bovendien een zeer intensieve belangstelling op.

Mijn verzamelwoede richtte zich aanvankelijk dan ook op alles en nog wat: skeletten, opgezette zoogdieren en vogels (het prepareeren en opzetten leerde ik van den amanuensis Jan Mertens), alle insecten en hun larven voor zoover preparabel, wespen-nesten, mineralen en schelpen. Deze veelzijdigheid is voor mijn latere speciaalstudie van groot voordeel geweest want daardoor ben ik steeds de natuur als een groot geheel blijven beschouwen waarvan de speciale insectenorde waaraan men zich wijdt slechts een klein onderdeel uitmaakt en die men bij zijn studie dan ook steeds in verband met het geheel moet blijven zien wil deze studie niet in een mausoleum van dood materiaal ontaarden. Veelal ziet men de liefhebbers-entomologen zich tegenwoordig te vroeg specialiseeren, hetgeen misschien niet van slechten invloed is op de zuivere systematiek maar m.i. de entomologische wetenschap als geheel niet verder brengt.

Uit dien eersten tijd is in mijn tegenwoordige collectie niets meer overgebleven want eerst in 1887 kwam ik in het bezit van behoorlijke insectenspelden. In 1889 deed ik eindexamen H.B.S. waarbij ik de hoogst bereikbare cijfers verwierf voor scheikunde, natuurlijke historie, geschiedenis en aardrijkskunde. Bij het mondeling gedeelte speelde zich nog het volgende vermakelijke voorval af. Geologie was weliswaar geen vak waarvan de kennis van invloed kon zijn op den uitslag van het examen, maar bij het mondeling gedeelte was er toch een half uur voor gereserveerd.

Toen ik geëxamineerd werd door den leeraar uit Winterswijk (zijn naam ben ik helaas vergeten) kwam na drie kwartier de volgende examinerator boos binnenloopen om te zien waar ik bleef en vond ons in een zeer geanimeerde discussie over horsten en slenken, breuklijnen in steenkoolbeddingen enz. Tableau! en gebrek aan begrip dat aan zoo'n snertvak de tijd werd verknoeid.

Nu kwam ik voor de moeilijke beroepskeuze. Mijn eigen plan was om maar dadelijk filosofie te gaan studeeren en dan en passant Latijn en Grieksch te leeren ten einde via het Staatsexamen de mogelijkheid te verwerven om den doctorstitel te behalen. Maar mijn vader, die overigens mijn liefhebberij steeds aangewakkerd had (voor mijn geestesoog zie ik hem nog met mij te zamen achter zandveldkevers aanhollen!) was daar tegen omdat toenmaals de eenige broodwinning in die richting een leeraarschap was en hij wel in de gaten had, dat ik met mijn onrustigen en avontuurlijken geest geen geschiktheid bezat om jaar in jaar uit hetzelfde onderwijs te geven. Dus werd ik aan de goede zorgen van Dr. Schlimmer, den rector en Dr. de Boer, den conrector van het Tielsche gymnasium toevertrouwd om in 2 jaar voor het Eindexamen A. te worden klaargestoomd. Lukte dat dan had ik met mijn einddiploma H.B.S. automatisch ook B. en kon nog kiezen welken kant ik uit wilde. In die twee jaren had ik veel meer vrijen tijd dan op de H.B.S. en verzamelde ik dus met meer ijver en nu begon ik mij ook op Coleoptera te specialiseeren. De aanleiding tot de keuze lag voor de hand door de volgende omstandigheid. Drs de Lint had natuurlijk meer proselieten onder mijn vriendjes gemaakt, maar de meesten zagen al spoedig tegen de moeite van het praepareeren op en bepaalden zich tot het verzamelen van kevers, die het gemakkelijkst te praepareeren waren. Na het eindexamen H.B.S. doofde de liefhebberij al spoedig uit en al die verzamelingen kwamen ten slotte bij mij terecht zoodat mijn coleoptera-materiaal vele malen dat van de andere orden te zamen overtrof.

Zoo trok ik dan met de rest van mijn collecties naar Dr. Swierstra, den conservator van „Artis” en bood hem alles aan. Hij vond het belangrijk genoeg om het aan te nemen en gaf mij in ruil een aantal exotische kevers uit de doubletten van Artis, veelal *Phanaeus*-soorten, die thans nog in mijn collectie aanwezig zijn. Het was ook Dr. Swierstra die mij met Dr. Everts in aanraking bracht en onze Nestor determineerde in 1890 mijn geheele collectie en grasduinde er duchtig in want er bleken merkwaardige soorten, ook nieuwe voor de fauna, in aanwezig te zijn. Een studie van mijn hand over de ontwikkeling van *Spercheus emarginatus* Schall., hoewel niet nieuw en dus niet voor publicatie geschikt, bracht ons nog dichter bij elkaar en van dien tijd dateert een trouwe vriendschap tusschen den jongeren en den veel ouderen, die slechts door den dood verbroken is. Uit die jaren 1889/91 zijn nog heel wat exemplaren in mijn collectie aanwezig, er bevinden zich ook nog wel oudere ex. in. (zelfs uit de eerste helft der 19e eeuw) maar deze zijn niet van eigen vangsten afkomstig.

Na mijn Eindexamen Gymnasium in Juli 1891 stond ik wederom voor de moeilijke

beroepskeuze. Er is heel wat overredingskracht toe noodig geweest om mij tot de studie der rechtswetenschap te brengen, want ik droomde van ontdekkingsreizen, maar als broodwinning zat er ook toen nog zoo weinig perspectief in de zoölogie en botanie, dat ik mij ten slotte liet overtuigen. In datzelfde jaar maakte ik mijn eerste buitenlandsche reis, op aanraden van mijn vader geheel alleen om mij zelfstandigheid te leeren en natuurlijk langs den Rijn. De nieuwe indrukken waren zóó overstelpend dat er van verzamelen niets gekomen is en ook gedurende mijn studententijd sliep de liefhebberij soms maanden lang. Toch was mijn liefde voor de natuurlijke wetenschappen nog zoo sterk dat ik bijv. bij van 't Hoff college ging loopen om eenig begrip van de stereo-chemie te krijgen. Zoo nu en dan bij vlagen verzamelde ik weer ijverig en zoo vind ik dan bijv. uit 1894 nog heel wat ex. in mijn collectie o.a. een viertal *Clytanthus massiliensis* L., die ik op een wandeltocht in het Zevengebergte buit maakte. In datzelfde jaar werd ik lid van de Nederl. Entomologische Vereeniging doch de eerste vergadering, die ik medemaakte was de Wintervergadering op 20 Januari 1895 te Leiden.

Daar leerde ik o.a. mijn Amsterdamschen stadgenoot Jan Versluis kennen met wien ik in Juni d.a.v. mijn eerste excursie in Zuid-Limburg maakte. Natuurlijk logeerden wij bij Moeke Cuypers te Houthem. Wij stapten te Meerssen uit den trein en wandelden langs het beroemde voetpad naar Houthem al verzamelende en ik herinner mij nog levendig mijn enthousiasme over al het nieuwe en merkwaardige dat al dadelijk te land en in het water werd buitgemaakt. Versluis was in Limburg bijzonder goed thuis, maar het bleek al spoedig dat ik beter op de hoogte was van de vangterreinen bij Amsterdam, hoewel hij er zijn leven lang gewoond had.

Zoo wist hij niet dat *Cetonia aurata* L. in de zoogenaamde slatuintjes (buiten de Raampoort) te vinden was, waar de larven in groot aantal in de oude knotwilgen leefden en dat *Cybister laterimarginalis* de G. in de ringvaart van de Haarlemmermeer en in den Amstel te bemachtigen was. De slatuintjes zijn sinds lang verdwenen en daarmee ook de gouden torren, die men in de negentiger jaren nog in een groentenwinkeltje op de Rozengracht aan de kinderen verkocht, maar in mijn verzameling zijn nog Amsterdamsche exemplaren aanwezig evenals *Cybister* uit Ringvaart en Amstel. Met Versluis heb ik heel wat afgejaagd in die jaren. Na zijn promotie is helaas zijn liefde voor de entomologie gaan tanen, wij verloren elkaar uit het oog (hij is jaren lang professor in de Zoölogie te Weenen en daarna te Gent geweest) en wat er van zijn prachtige collectie geworden is weet ik niet. In de lange academische vacantes verzamelde ik te Tiel en omstreken en zette ik het werk van Emile Seipgens voort om een zoo volledig mogelijke kennis van de fauna der Betuwe te verkrijgen.

Mijn belangstelling bepaalde zich niet tot de coleoptera, doch ik deed waarnemingen op allerlei terrein, waarvan ik slechts de ontdekking van een bijzonder groot ras van de rivierkreeft in de Linge en van een kolonie van de groot-oor vleermuis onder de Burensche barrière memoreer. De resultaten van de kevervangsten, waarbij vooral het zeven langs de oevers van de Waal na hoogwater veel opleverde, zijn in de Coleoptera Neerlandica vermeld, het materiaal bevindt zich in mijn collectie en in de collectie Everts, doch veel daarvan is door ruil ook in allerlei andere verzamelingen terecht gekomen. De viering van het 50-jarig bestaan der Ned. Ent. Ver. op 6 Juli 1895 in den Dierentuin in den Haag was een groote gebeurtenis. Ik logeerde bij die gelegenheid in den Haag en ving op 4 Juli mijn eerste *Polyphylla fullo* L. op het terras van het Kurhaus te Scheveningen, waar het dier zich in het kapsel van een mij onbekende dame had verward, die vreeselijk te keer ging en uiterst dankbaar was toen ik aanbod haar ervan te verlossen zonder haar kapsel al te erg in wanorde te brengen. Na de excursie op 7 Juli naar Ockenburg en Meer en Bosch, gevolgd door een diner in Kijkduin hadden wij een avontuur met dezelfde groote Melolonthide. Het laatste stoomtrammetje naar den Haag stond gereed en wij waren reeds aan het instappen toen eenigen van ons de groote kevers om de lampen zagen zwermen. Vooral de oude heer van den Brandt uit Venlo, die het dier nog nooit levend had gezien, was wild enthousiast en onmiddellijk werd er jacht op gemaakt. Dit werkte zoo aanstielijk dat ook lui, die er niets mee te maken hadden, gingen meejagen. De tram liep weer leeg en allen holden door de duinen zwaaiende met zakdoeken en sjaals, ja er zaten er zelfs op het dak van de tramrijtuigen om zoo de om de lantaarns vliegende dieren beter te bereiken.

En de machinist belde maar steeds als een wanhopige want hij moest vertrekken. Eindelijk gelukte het den conducteurs om hun schaapjes weer bij elkaar te krijgen. Groot bleek de vangst niet geweest te zijn, maar van den Brandt kon ten minste een paar levende exemplaren mede naar huis nemen.

Na mijn promotie in Oct. 1896 kreeg ik weldra een baan op de Gemeente-Secretarie

te Amsterdam bij de Afd. Publieke Werken. Mijn H.B.S.-diploma bezorgde mij de bemoeienis met de stadsuitbreiding, het Bouwtoezicht en de concessies. Na enkele maanden kwamen daar ook nog de Handelsinrichtingen bij. Het bouwtoezicht leverde op entomologisch gebied nog wel eens wat op bijv. de bestrijding van *Monomorium pharaonis* in het zoogenaamde Jacob van Lennepkwartier waar de plaag zoo erg was, dat kinderen en zwakke vrouwen erdoor aan huidaandoeningen leden. Dan heb ik nog de politie geholpen bij het identificeeren van een oplichter, die doofstomheid simuleerde. Bij een der door hem bedrogen hospita's had hij een doosje met kevers achtergelaten; dit werd mij getoond en toen ik uitmaakte dat al die dieren uit Zuid-Afrika afkomstig waren, kostte het weinig moeite meer om de identiteit vast te stellen. Tegen een kleine vergoeding aan de bedoelde hospita verwierf ik het doosje en de kevers zijn thans nog in mijn collectie.

In 1898 verzochten een paar Amerikanen aan het Gemeentebestuur om hulp ten einde den intocht der Koningin en haar gang ter kroning naar de Nieuwe Kerk te mogen filmen. Ik werd aangewezen om daarbij behulpzaam te zijn en voelde mij zoozeer tot dat bedrijf aangetrokken, dat ik het voorstel der Amerikanen en van hun Nederlandsche promotors aannam om hun uitvinding hier en in België verder te exploiteeren. Dit beteekende het einde van mijn ambtelijke loopbaan. In mijn nieuwen werkring ontmoette ik onvoorziene moeilijkheden. De toepassing der uitvinding (die resultaten gaf zoo fraai, dat zij ook thans m.i. nog niet zijn overtroffen) was n.l. geheel afhankelijk van electrischen stroom en deze was toenmaals nog alleen in enkele groote steden en dan nog in verschillende voltages te verkrijgen. Weliswaar overwon ik aanvankelijk de moeilijkheden door den motor van een der eerste groote vrachtauto's die Dietrich gebouwd had aan een generator te koppelen, doch dit maakte de exploitatie zeer duur en toen Lumière patent verkreeg voor een toestel waarbij in het geheel geen mechanische kracht meer noodig was, was het lot van mijn zaakje spoedig bezegeld, niettegenstaande Lumières films de vergelijking met de Amerikaansche in de verste verte niet konden doorstaan. Inmiddels was ik met vele invloedrijke handelslieden in aanraking gekomen en kreeg al weldra het aanbod een reis naar en in Suriname te maken ten einde hun belangen bij de goudindustrie te controleeren. En zoo vertrok ik dan in Juni 1900 naar Suriname in gezelschap van den zoon van een mijner opdrachtgevers. Het spreekt wel vanzelf dat ik ook een volledige coleopterologische uitrusting medenam. Ik bezocht niet alleen de omstreken van Paramaribo doch de reis strekte zich uit tot in het brongebied van de Commewyne (Nassau Geb.). Dan bezocht ik ook nog Albina en maakte ik met den gouverneur Tonckins een reis over de Corantyn en van Nickerie binnendoor over de Tibiti en de Wayombo naar de Coppename. Eind November van dat jaar keerde ik in Nederland terug. In mijn bibliotheek bevindt zich een ingebonden uitvoerige beschrijving in M.S. van die reis met de uitknipsels van de courantenartikelen die ik daarover in het Algemeen Handelsblad schreef. Over de entomologische resultaten deelde ik een en ander mede in de wintervergadering op 20 Januari 1901. Op biologisch gebied waren wel het belangrijkste de waarnemingen betreffende het merkwaardige instinct van een roofwants (*Beharus lunatus* F.) die zijn voorpooten, waarvan de tarsus tot een enkel lid gereduceerd is in de uitvloeiende hars van den gomboom doopt om ze daarna als lijmstok te gebruiken. Naar aanleiding daarvan ontdekte Prof. de Meijere dat ex. van een verwante soort uit Java in de collectie van Artis nog verdroogde hars aan de voorpooten hadden hetgeen op een dergelijke levenswijze wees. Mijn exemplaren bevinden zich in het Entomologisch Laboratorium te Wageningen. Prof. Dr. W. Roepke heeft mijn waarneming nog eens vermeld in een artikel in *Miscellanea Zoologica Sumatrana* LXVIII 1932 getiteld: „Ueber Harzwanzen von Sumatra und Java". In Tijdschrift voor Entomologie Dl. VI 1902 verscheen een lijst van mijn vangsten waarin nog heel wat vraagtekens staan achter het woord „species". De Staphyliniden zijn later door Bernhauer bewerkt, terwijl de Coccinelliden zich nog steeds bij Korschefsky bevinden. Dan staat er nog heel wat onbewerkt materiaal in mijn collectie waarvoor nog geen specialisten te vinden waren. Op de terugreis vertoefde ik nog een paar weken op het eiland Barbados daar mijn reisgenoot door een aanval van malaria tropica niet in staat was de reis naar Europa voort te zetten. Ook op dat eiland werd nog heel wat verzameld. Van al mijn vangsten gedurende die reis is een niet onbelangrijk gedeelte via de collectie Veth in het Leidsch Museum terecht gekomen, vandaar dat de rest nu voor Amsterdam bestemd is.

In Juni /Juli 1899 had ik in den Hundsrück verzameld en in den zomer van 1901 maakte ik een reis naar het Scharzwald, die ook heel wat voor de verzameling opleverde.

Nu verzuimde ik nog te vermelden, dat in den herfst van 1898 de coleoptera-verza-

meling van Dr. Zürcher, overleden te Maastricht, bij Fred. Müller & Co. te Amsterdam geveild werd. Deze collectie bevatte een vrij groot materiaal, dat over het algemeen goed (blijkbaar door specialisten) gedetermineerd was, maar aan den speld van geen enkel exemplaar zat een vindplaatsetiket. Gedeeltelijk waren de vindplaatsen vermeld bij de naametiketten boven kever-rijtjes en dat waren meestal vindplaatsen uit Frankrijk zooals Rijssel, Parijs, Abbeville, Touraine, Pyrénées orientales, Eaux Bonnes enz., maar er waren ook veel doozen waarin elke plaatsaanduiding ontbrak. Toen ik den veilingmeester er opmerkzaam op maakte dat door dit ontbreken de waarde problematiek werd, heeft hij onmiddellijk nadere inlichtingen aan de erven gevraagd van wie hij ten antwoord kreeg dat Dr. Zürcher gewoon was geweest lijsten aan te houden van zijn vangsten uit de buurt van zijn woonplaats; die lijsten waren echter niet meer te vinden. Daar Dr. Zürcher een langen tijd in Aken en een korteren tijd te Maastricht heeft gewoond is het waarschijnlijk doch niet volkomen zeker, dat alle exemplaren zonder vindplaatsetiketten uit den omtrek van die beide plaatsen afkomstig zijn. Ik heb de geheele collectie gekocht en het grootste deel van dit materiaal is nog in mijn verzameling aanwezig. Voorzover de vindplaatsen waren aangeduid heb ik elk exemplaar van een etiket voorzien, maar waar geen aanwijzing was heb ik de dieren zonder etiket gelaten. Dr. Zürcher was een Duitsch medicus, gehuwd met een Maas-trichtsche, hij heeft weinig aansluiting gezocht bij Nederlandsche entomologen, maar Maurissen kende hem wel als een ernstig en betrouwbaar entomoloog. Daarom is het dubbel jammer dat er geen volkomen zekerheid omtrent de habitat van zijn vangsten bestaat, want daaronder bevinden zich soorten zooals bijv. *Chalcophora mariana* L., die thans in het Aachener Wald niet meer voorkomen en andere, die, indien in Zd. Limburg gevangen, ook een aanwijzing zouden geven omtrent grooter boschrijkdom in den tijd waarin Dr. Z. verzamelde.

Kort na mijn terugkeer uit Suriname overleed de Directeur-Administrateur van het Nederlandsche Veem en de Commissarissen, wier secretaris ik was, verzochten mij zijn plaats in te nemen. Op entomologisch gebied opende zich nu een geheel nieuw veld voor mij n.l. dat der commercieele synanthropen. Het spreekt vanzelf dat al spoedig het geheele personeel erop gedresseerd was om op de pakhuis-insecten te letten. De coleoptera bewerkte ik zelf met behulp van Everts, de insecten uit andere orden gingen naar de collega's-specialisten. Uit den aard der zaak beoefende ik toen ook reeds de toegepaste entomologie. Na het uitbreken van de spoorweg- en havenstaking in 1903 werd ik op 31-jarigen leeftijd plotseling tot Voorzitter der Vereeniging van Werkgevers in het Veembedrijf gebombardeerd en een geweldige verantwoordelijkheid op mijn schouders gelegd. Deze positie bracht mij in vriendschappelijke aanraking met alle concurrenten, waardoor mijn entomologisch jachtgebied aanzienlijk werd uitgebreid en mijn ondervinding op bestrijdingsgebied der insectenplagen in opgeslagen waren kon vermeerderen.

Vanaf 1901 heb ik slechts bij hooge uitzondering een vergadering van onze vereeniging overgeslagen en ik behoorde al weldra tot het kleine troepje der getrouwe voor-excursionisten. Van bijna al onze zomerexcursies zijn dan ook resultaten in mijn verzameling te vinden. Van 1903 tot 1906 maakte ik iederen zomer een reisje, hetzij naar de Ardennen, hetzij naar het Rijngebied en in 1905 naar Lugano om te verzamelen, waarvan ook nog heel wat exemplaren aanwezig zijn. Mijn huwelijk in 1907 was aanleiding dat ik in nauwe aanraking kwam met het geboorteland van mijn echtgenoot, Zweden. Door haar maakte ik kennis met den bekenden entomoloog I. B. Erikson en andere Zweedsche collega's. Voor zoover onze bezoeken aan Zweden in den zomer plaats hadden (1908, 1912) werd er ijverig verzameld, waarbij mijn vrouw zich niet onbetuigd liet, want al voelde zij weinig voor de strenge systematiek, des te groter is haar belangstelling voor de biologie en enkele harer waarnemingen zijn dan ook vroeger in de Entomologische Berichten opgenomen. Ook door ruiling met de Zweedsche collega's is er heel wat scandinavisch materiaal in mijn verzameling gekomen, hetwelk zijn bijzondere waarde daaraan ontleent, dat het stamt van ongeveer dezelfde plaatsen waarvan de exemplaren afkomstig waren, die door Linnaeus, Gyllenhal, Mannerheim en andere grootmeesters der entomologie beschreven zijn; er zijn nog exemplaren bij, die door den ouden Thomson uit Lund zijn gedetermineerd.

In 1908 verhuisden wij van Amsterdam naar Rotterdam, waardoor de vriendschapsband met D. van der Hoop nog nauwer werd toegehaald. Wij maakten samen heel wat excursies in de omstreken waarvan toentertijd de Hillegersbergsche Plas, Robbenoord en de Hoek van Holland nog prachtige vangterreinen waren. De studie van de pakhuisinsecten werd voortgezet en nu ook uitgebreid tot die der oude wijnkelders.

Langzamerhand kreeg ik een zekere vermaardheid op dit gebied en toen na 1916 als gevolg van het lang bewaren van allerlei artikelen hevige insectenplagen optraden

zag men dikwijls weer een heele drukte voor onze nis op de Rotterdamsche Beurs, niettegenstaande onze zaak geheel stil lag. Dat waren de menschen die mijn raad kwamen vragen tegen insectenschade. Tengevolge van een en ander ontbreken er in mijn verzameling maar zeer enkele van de soorten, die in ons land in handelswaren zijn gevonden of met schepen van over zee zijn aangevoerd. Herhaaldelijk ben ik scheidsman geweest in geschillen over schade door insecten of als getuige-deskundige in zulke zaken voor de Rechtbank geroepen. Ik herinner mij nog de schrik van mijn schoonzuster die in 1924 uit Kopenhagen naar Rotterdam kwam gevlogen, zich aan mijn kantoor vervoegde en daar moest vernemen: „Der Herr ist heute vorm Gericht”, wat zij in een heel anderen zin opvatte!

Het is I. B. Erikson geweest, die mij overtuigde van de noodzakelijkheid van het gebruik van een microscoop. Hij construeerde een speciaal entomologisch microscoop met groote tubuslengte, dat door de firma Leitz in den handel werd gebracht. Later heb ik dit microscoop van een binoculaire opzet van Reichert voorzien. Ik kan er nu uren lang mede studeeren zonder mijn oogen merkbaar te vermoeien.

In den zomer van 1911 vertoefden mijn vrouw en ik eenige weken te Locarno waar wij ijverig verzameld hebben.

Wat ons eigen land betreft moet hier nog van een vangterrein melding worden gemaakt, waarvan men den naam herhaaldelijk op de vindplaatsetiketten in mijn verzameling zal aantreffen n.l. *Jisp* in Noordholland. Door mijn vrouw was ik in kennis gekomen met de familie Wildschut, die daar ter plaatse sinds zoowat anderhalve eeuw een soort burgemeestersdynastie uitoefende. De heer C. Wildschut bleek een warme belangstelling op te vatten voor mijn liefhebberij, zoodat wij niet alleen veel te zamen verzamelden als wij bij de familie te gast waren, maar hij de vangst ook nog op andere tijdstippen voortzette. Als merkwaardige vangsten uit dat gebied noem ik slechts *Carabus clathratus* L. in groot aantal zoodat alle toen bestaande Nederlandsche verzamelingen ervan werden voorzien, *Trechus rubens* F., *Dromius longiceps* Dej., *Haemonia mutica* F., *Otiorrhynchus porcatus* Hrbst., *Litodactylus velatus* Beck. De laatste soort bereidde ons een teleurstelling toen wij haar, tegelijk met *Haemonia*'s, op de tentoonstelling der Nederl. Natuurhist. Ver. in 1920 in den Haagschen dierentuin in een aquarium tentoonstelden. Weliswaar hadden wij het aquarium met een glazen plaat afgedekt, maar een al te nieuwsgierige bezoeker heeft die plaat eraf genomen en niet weer op zijn plaats gelegd. De zwemmende snuitkevertjes zijn blijkbaar 's nachts uit het water gekropen om te gaan zwermen; er waren er ten minste den volgenden dag nog maar drie over en, zooals het gewoonlijk gaat, het is ons niet meer gelukt ze te *Jisp* nog eens in aantal te bemachtigen. Ook in de collectie Everts zal men vele exemplaren uit *Jisp* aantreffen afkomstig van onze vangsten. Een opmerkelijke vindplaats wil ik nog vermelden: *Jisp* is in den bloeitijd van de walvischvangst een belangrijk centrum van traankokerijen geweest en op de plaats waar zulk een inrichting gestaan had, groeven wij eenige walvischswervels op. De talrijke porieën van deze beenderen bleken de schuilplaats te zijn voor een massa kleine coleoptera zooals *Atomaria*'s, *Cryptophagi*, *Sericoderus*, *Orthoperus*, *Ptenidium* etc. Ook van onze biologische waarnemingen daar ter plaatse is een en ander gepubliceerd.

Ook van het gastvrije Schovenhorst dient hier melding te worden gemaakt. Menige zeldzame soort is daar gevangen en alle ex. in mijn verzameling, die het vindplaats-etiket: „Putten G.” dragen, zijn van het landgoed der familie Oudemans afkomstig.

Berichten over het vinden van merkwaardige mediterrane-soorten in het Zuiden van Engeland brachten ons ertoe in Juni 1914 een reis daarheen te maken om in Devonshire te gaan verzamelen. Daar trof mij echter een ernstig ongeval, waardoor ik bijna twee jaren lang invalide ben geweest. Slechts aan de bijzonder goede zorgen der firma Wm. H. Müller & Co. (Batavierlijn) is het te danken geweest, dat het ons gelukte nog juist één dag vóór het uitbreken van den oorlog Rotterdam te bereiken.

Toen ik in 1916 weer zoover hersteld was dat ik al mijn ledematen behoorlijk kon gebruiken, kochten wij te Eerbeek, op aanraden van mijn vriend Frans Valck Lucassen een zomerhuisje waar wij onze vacantie's, die buitengewoon lang konden zijn omdat de zaken toch stil lagen, in 1916 tot 1918 doorbrachten. Lucassen woonde te Brummen en Klynstra bracht zijn vacantie's te Laag-Soeren door en dientengevolge hebben de kevers in die streek drie buitengewoon onveilige jaren beleefd. Het materiaal dat wij met ons vieren (want mijn vrouw verzamelde ijverig mede) bijeen hebben gebracht is van een eerbiedwekkenden omvang. Het verblijf te Eerbeek is echter ook op mijn algemeen zoölogische ontwikkeling van grooten invloed geweest want het bracht ons in nauwe aanraking met Prof. Max Weber en echtgenoot, Prof. de Beaufort, Prof. Sluiter en Prof. Molengraaff, die allen daar hun vast of tijdelijk domicilie hadden. Het was Prof. Weber, die mij er opmerkzaam op maakte dat ik steeds bezig was de

biogeografie te beoefenen, voor mij een even merkwaardige ontdekking als voor dien anderen man (wie was het ook weer?), die tot de conclusie kwam dat hij zijn heele leven proza had gesproken. Het was toen de tijd van de pendulatie-theorie van Simroth en de golven der discussie in dat geleerde gezelschap gingen daarover soms zeer hoog. Wat Prof. Molengraaff erover verkondigde maakte mij tot een aanhanger van die hypothese (Prof. Weber was er een fel tegenstander van) en toen later Wegeners hypothese van de verschuiving der continenten verscheen, gaf mij de combinatie dier beide hypothesen een zeer logische verklaring van de geschiedenis onzer aarde zooals die uit de paleontologie is op te maken.

Na den wapenstilstand in 1918 gaven wij al spoedig ons zomerverblijf te Eerbeek op; reeds in Februari 1919 vertrokken wij voor eenige maanden naar Zweden, daar mijn vrouw haar geboorteland sinds den winter 1913/14 niet had teruggezien. Het driemanschap Lucassen-Klynstra-Uyttenboogaart is echter blijven bestaan en heeft ook op andere plaatsen als bijv. te Vorden en eenige malen in Zuid-Limburg met succes gewerkt, totdat Lucassen's overlijden in 1939 er een einde aan maakte. Toen wijdde ik voor de tweede maal een necrologie aan een entomologischen vriend, want David van der Hoop was hem reeds in 1925 voorgegaan.

In 1920 brachten wij den geheelen zomer te Noordwijk a/Zee door en vanzelfsprekend werd daar ijverig verzameld. Een aardige biologische waarneming wil ik van daar vermelden. Wij hadden drie gasten en maakten daarmede een wandeling door de duinen. Natuurlijk dwaalde ik telkens van het gezelschap af en ontdekte in een eikenstruik 5 Julikevers (*Polyphylla fullo* L.) die, met hun voorpooten een takje vasthoudend en daaraan loodrecht naar beneden hangend met de andere pooten tegen het lichaam gedrukt, hun middagdutje deden. Als mijn oogen niet zoozeer op dergelijke vondsten geoefend waren geweest, zou ik ze zeker niet gezien hebben. Ik riep de rest van het gezelschap naderbij en vertelde dat in dat struikje vijf groote kevers hingen en dat ik een rondje bij Tappenbeck zou geven als één van hen ze kon aanwijzen. Niemand van hen was in staat om er ook maar één te vinden. Toen hield ik mijn vangscherm onder het struikje, klopte en er gingen kreten van verbazing op toen de kevers in het scherm vielen. Ze verhuisden in een vangflesch en den volgenden dag maakte ik voor den middagdisch, waaraan hetzelfde gezelschap zou aanzitten, een pièce de milieu bestaande uit verschillende mossen (o.a. rendiermos en IJslandschmos) en vliegenzwammen waartusschen ik de nu doode, maar nog soepele Julikevers zoo natuurlijk mogelijk plaatste. Aan tafel bewonderde iedereen de mossen en de zwammen, maar niemand merkte de Julikevers op, die toch den vorigen dag zoozeer hun aandacht hadden getrokken. Ik meende deze aanwijzing voor de zeer geslaagde aanpassing aan de omgeving dezer kevers hier niet onvermeld te mogen laten.

Reeds sinds eenige jaren leed mijn vrouw aan een pijnlijke keelaandoening, die in den winter van 1920/21 zoozeer verergerde dat de dokter een verblijf in het Zuiden raadzaam achtte. Zij vertrok reeds in Februari naar Italië, doch toen in het begin van de lente daar de stofplaag begon vatte zij het plan op naar Corsica over te steken en daar dat eiland mij entomologisch sterk aantrok door hetgeen ik van zijn fauna in de collectie van der Hoop had gezien, besloot ik mijn eigen vakantie te vervroegen en ook daarheen te reizen. In begin 1921 ontmoetten wij elkander te Bastia en hebben vervolgens zes weken lang het eiland in alle richtingen doorkruist. Verzameld werd hoofdzakelijk in de omgevingen van Bastia, Ajaccio, Vizzavona en Bonifacio. Hoe vruchtbaar onze onderzoekingen zijn geweest bewijst het derde Supplement op de „Catalogue critique des Coléoptères de la Corse” par J. Sainte-Claire Deville (Ann. Soc. Ent. de France Vol. XCV 1926). In dat supplement is het jaartal van mijn reis abusievelijk als 1923 vermeld.

Op medisch advies verhuisden wij in 1922 naar Renkum, maar hoewel het wonen aldaar op den duur de kwaal mijner echtgenoot geheel deed genezen, bleek het toch in de eerste jaren nog noodzakelijk dat zij in den gevaarlijken overgangstijd van het jaar in het zuiden verbleef en om daar de stofplaag te vermijden werd een eiland, hetzij Capri, hetzij Sicilië als verblijf gekozen. Op Capri hebben wij in 1924 te zamen verzameld en de kennis van de fauna van dat eiland met vele soorten verrijkt. (Zie hieromtrent: Paolo Luigioni; Contributo allo studio della Fauna entomologica italiana. Coleotteri dell'isola di Capri. Atti d. Pontif. Accad. d. Sc. Nuovo Lincei LXXVIII).

Voordat ik op Capri aankwam had mijn vrouw daar reeds verzameld en ik kan niet nalaten een staaltje van haar volharding te vertellen. In een van mijn vele separata had ik gelezen dat in de Grotto San Michele op Capri (niet te verwarren met de Villa San Michele van Dr. Munthe, die in een ander gedeelte van het eiland ligt) een speciale *Bathyscia*-soort voorkwam, waarvan slechts twee exemplaren bekend waren, die zich in het Museum te Genua bevonden. Ik drukte haar op het hart in die grot

een paar valletjes te zetten. Na haar aankomst op het eiland vernam zij dat die grot behoorde tot het landgoed van Lady Blanche Gordon Lennox en sedert jaren voor het publiek gesloten was, omdat er allerlei ergelijke baldadigheden waren gepleegd. Haar eerste pogingen om Lady Lennox te spreken faalden, doch zij gaf het niet op en vond eindelijk den tuinman-portier tegen een flinken fooi bereid om een briefje, waarin zij het doel van haar verzoek uiteenzette, aan de eigenaresse te overhandigen. Toen zij zich een paar dagen daarna weer bij den portier vervòegde werd zij tot haar groote vreugde door Lady Lennox ontvangen, die haar mededeelde dat zij in geen 12 jaren in haar grot was geweest, maar nu zoo nieuwsgierig was geworden naar de vreemde dieren die erin zouden leven, dat zij eens was gaan kijken, doch dat de trap, die naar het binnenste der grot leidde verrot bleek te zijn. Zij was echter bereid een nieuwe trap te laten maken als mijn vrouw tot zoo lang geduld had. En inderdaad, na een tiental dagen kwam het bericht dat de trap gereed was en dat Lady Lennox haar verwachtte. Zij vergezelde mijn vrouw naar beneden en was zeer verbaasd toen deze haar busjes met stinkende kaas voor den dag haalde en ging ingraven en maar matig belangstelling toonde voor de talrijke Europeesche grot-sprinkhanen, die met hun lange sprieten uit allerlei spleten telegrafeerden. Na eenige dagen gingen de dames weer naar beneden, maar toen was Lady Lennox eerst recht teleurgesteld omdat die zeer bijzondere dieren weliswaar gevangen waren maar er o zoo klein en nietig uitzagen. De buit bestond uit drie paartjes van *Bathyscia Ravellii* Dod., waarvan ik er een aan het Britsch Museum schonk met verzoek er ook Lady Gordon Lennox aan haar Londensch adres voor te willen bedanken en haar te verzekeren dat het werkelijk iets heel bijzonders was. En wij hebben onze erkentelijkheid nogmaals door een zending bloembollen betuigd.

Toen wij in het najaar van 1924 plannen maakten voor den volgenden nawinter viel onze aandacht op een artikel in de Haagsche Post over de Canarische Eilanden, blijkbaar bedoeld als reclame voor den Kon. Holl. Lloyd. Mijn vrouw voelde er veel voor daar eens heen te gaan, zij zag niet op tegen den afstand en de onbekendheid nu zij eerstens gezelschap had aan een pleegdochter. Mej. R. Scott Allen, die wij in Italië hadden geadopteerd en tweedens mijn vriend D. G. van Beuningen haar een introductie kon bezorgen bij een invloedrijke familie te Las Palmas. Zij begon direct met de studie der Spaansche taal, hetgeen haar niet zoo moeilijk viel nu zij reeds Italaansch kende en ik las de boeken van Wollaston en de uitmuntende reisgids van Brown en al spoedig werd ik onweerstaanbaar geboeid door de geheimzinnige sfeer die om de geschiedenis en om de natuur dezer eilanden hangt. Begin Februari 1925 vertrokken de dames per ss. „Gelria” van Amsterdam, voorzien van de noodige entomologische uitrusting alsmede van een boek van Prof. Dr. C. Schröter over de flora der Can. Eil. met uitstekende fotografische afbeeldingen. Einde Maart volgde ik per ss. „Orania” en toen ik te Las Palmas aankwam toonde mijn vrouw mij al weldra een groot materiaal van coleoptera, dat door haar op het eiland Gran Canaria verzameld was. Wij maakten nog eenige excursies op Gran Canaria en vertrokken naar Tenerife waar wij drie weken verblijf hielden en hoofdzakelijk in de omstreken van Laguna, Orotava en Guimar verzamelden. Teruggekeerd te Las Palmas werd bekend dat het ss. „Zeelandia”, waarmee wij de terugreis zouden aanvaarden, eenige dagen vertraging had zoodat wij gelegenheid kregen nog een paar excursies op Gran Canaria te maken.

Na onzen terugkeer bleek weldra, dat het door mijn vrouw op Gran Canaria verzamelde materiaal allermerkwaardigste soorten bevatte o.a. twee Ipiden behorende tot nog onbeschreven genera. Ik trok daaruit de conclusie dat het bedoelde eiland nog maar gebrekkig geëxploreerd was en dus reisden wij er in Sept. 1927 opnieuw heen en verzamelden er gedurende ruim zes weken. Het resultaat was zoo verbluffend, dat het mij ineens tot een internationaal bekend entomoloog maakte en mij in relatie bracht met tal van vooraanstaande buitenlandsche collega's. Ik bezocht eenige malen het British Museum of Natural History en werkte daar in de verzamelingen van Wollaston, bracht zooveel mogelijk litteratuur op allerlei gebied over de eilanden bijeen en bemerkende, dat voor een goed begrip der fauna ook de kennis van die der andere Macaronesische eilanden en van de naburige kust van Afrika noodzakelijk was, breidde ik mijn studie uit tot Madeira, de Salvages, de Kaap Verdische eilanden, de Azoren en Marokko en zelfs tot St. Helena. Het is hoofdzakelijk de omvang van deze studie geweest die er mij toe bracht in 1928 mijn betrekking te Rotterdam op te geven om mij geheel aan de entomologie te kunnen wijden.

Toen ik eenmaal als specialiteit voor de coleoptera der Atlantische eilanden bekend was stroomde mij het materiaal van alle kanten toe en met de doubletten daaruit is mijn Canarische collectie van een respectabele uitgebreidheid geworden. Helaas is zoo-

wel door den burgeroorlog in Spanje als door den thans woedenden oorlog mijn werk onderbroken. Vooral uit Madrid zou ik nog een zeer groot materiaal ter bewerking hebben gekregen, waarvan alleen de *Laparoceri* hun bestemming bereikt hebben.

Ik moet nu weer eenige jaren terug gaan. Hoewel ik met het oog op de gezondheid mijner echtgenoot in Maart 1922 mijn domicilie naar Renkum verlegd had, bleef ik te Rotterdam wonen en bracht alleen de Zaterdagen en de Zondagen te Renkum door. Mijn verzameling bleef te Rotterdam omdat ik daar in den regel vijf avonden per week beschikbaar had om erin te werken. In dien tijd van de inflatie in Duitschland, Oostenrijk en Frankrijk bereikten ons de verleidelijkste aanbiedingen om insecten en boeken te koopen. Ik zag in dat nu, meer dan ooit te voren, beperking noodzakelijk was en dit bracht mij ertoe om mij bij mijn aankopen op snuitkevers te specialiseeren al heb ik de verleiding niet kunnen weerstaan om uit Edm. Reitter's nalatenschap een mooie verzameling holenkevers aan te koopen. In 1925 toen de inflatie alweer uitgewerkt was kwam de groote collectie van wijlen Dr. Melichar te koop en verwierf ik daaruit de Curculionidae. Later heb ik ook nog Paganetti's Curculioniden gekocht en zoo is, te samen met mijn vroegere aankopen en eigen vangsten, een palaearctische Curculioniden-verzameling ontstaan, die stellig tot de uitgebreidste behoort wat de soortenrijkdom betreft. Mijn bestuurslidmaatschap van de Rotterd. diergaarde stelde mij in staat om in alle hoeken en gaten van de kassen van dat genootschap rond te snuffelen en te zeven doch bracht mij bovendien in kennis met de verslagen van andere dieren- en plantentuinen en zoo trof ik in het verslag van den Dierentuin te La Plata van 1924/25 de beschrijving en de afbeelding aan van een snuitkever gedoopt als *Dacnirotatus Bruchi* Mar., die de Eucalyptusaanplantingen in Argentinië verwoestte. Het dier kwam mij al dadelijk bekend voor en bij nadere bestudeering van afbeelding en beschrijving trok ik de conclusie dat het *Gonipterus gibberus* Boisd. moest zijn, een soort uit Australië. Na veel heen en weer geschrijf bleek de type zich te Brussel te bevinden en de conservator van het museum aldaar was zoo vriendelijk mij alle *Gonipterus*-soorten uit het Museum ter bestudeering te zenden.

Ik zal hier niet uitwijden over mijn verbazing toen ik bemerkte op welk een onbehoorlijke wijze de heer Lea in die verzameling had huisgehouden. Zijn eigenwijsheid is later nog oorzaak van een belangrijke vertraging in de afdoende bestrijding van die snuitkeverplaag in Argentinië geweest (later hoorde ik van Zd. Afrikaansche collega's dat zij ook droevige ervaringen met denzelfden entomoloog hadden opgedaan). Ik deelde het resultaat van mijn studie aan Dr. Marelli mede en daaruit kwam een correspondentie voort (die in originali in de bibliotheek der N.E.V. te vinden is) waarvan het resultaat is geweest het boek van C. A. Marelli „Estudio sobre una peste de los Eucalyptos”. Mém. Jard. Zoöl. la Plata T. III 1928. Het merkwaardigste uit genetisch oogpunt is het optreden in Argentinië van een in Australië onbekende *Gonipterus*-soort, n.l. *platensis* Mar. (Marelli m.), waarvan met vrij groote zekerheid mag worden aangenomen dat het een mutante van *gibberus* is, die zich onmiddellijk specifiek heeft afgescheiden zonder dat bastaardeeringen zijn waargenomen. Van beide soorten zal men een groot materiaal in mijn exotische Curculioniden-verzameling en in mijn dublettenmagazijn aantreffen.

Na mijn vertrek uit Rotterdam in Mei 1928 werd de reeds aangeknoopte band tusschen den Plantenziektenkundigen Dienst te Wageningen en mij nog nauwer aangehaald terwijl ik Prof. Roepke bereid vond mij op zijn Entomologisch laboratorium voor eenigen tijd een plaats in te ruimen en mij de beschikking te geven over een microscoop met teekenapparaat.

Natuurlijk werd er ook te Renkum en omgeving ijverig verzameld en mijn collectie met veel materiaal vermeerderd.

In 1929 maakten wij een reis door Portugal ten N. van de Taag, waarbij vooral in de omgeving van Estoril en in het heilig woud van Busaco verzameld werd. Vooral het laatste is een eldorado niet alleen voor den entomoloog, maar voor elken zoöloog en botanicus. Wij waren er echter in October en dientengevolge is de buit niet erg groot geweest. Een excursie in de Serra da Estrella leverde door het ongunstige jaargetijde al heel weinig op.

In 1933 vertegenwoordigde ik onze vereeniging bij het honderdjarig bestaan van de Royal Entomolog. Soc. of London en stelde bij die gelegenheid een onderzoek in naar het al of niet voorkomen van *Otiorrhynchus veterator* m. in Groot-Brittanië. Daartoe bezocht ik ook het Museum te Oxford, waar ik toen tevens het daar aanwezige gedeelte van Wollaston's collectie's en de laatste droevige overblijfselen van de Dodo bezichtigde. Bij diezelfde gelegenheid bezochten wij Lord Rothschild's Museum te Tring.

In 1935 vertegenwoordigde ik de Nederl. Regeering en onze vereeniging op het Entomologisch Congres te Madrid. Daaraan ging vooraf een reis per autobus door

Baskenland en Galicië, waarbij in de Picos de Europa op twee verschillende plaatsen een paar dagen werd vertoefd om te verzamelen. Mijn echtgenoot en Klynstra waren ook van de partij en niettegenstaande September nu juist geen gunstige maand voor de coleoptera is, brachten wij toch heel wat bijeen. Op een dag toen ik met Prof. Jeannel in een grot was gekropen, was mijn vrouw op eigen gelegenheid aan het vangen gegaan, haar vangflesch was al weldra vol en wat er niet in kon stopte zij in couverts, die zij in haar tasch had en plakte die dicht als zij vol waren. En zoo vonden wij haar ergens eenzaam op een rotsblik zitten omringd van couverts vol kriebelende Carabiden.

Na afloop van het congres werd de tocht voortgezet naar het Zuiden van Spanje, waarbij o.a. een excursie werd gemaakt naar een der hoogste toppen van de Sierra Nevada bij welke gelegenheid wij ook voor vriend Klynstra ijverig Carabiden verzamelden, daar hij als gevolg van een ingewandstoornis te Granada moest blijven. Als herinnering aan dien tocht zal men in het Museum te Amsterdam nog een aantal exemplaren van een vleugellooze *Forficulide* aantreffen, die alleen daar ter plaatse voorkomt. Over Malaga en Algeciras reisden wij naar Cadiz. Onderweg ving mijn vrouw nog een *Pimelia*, waarvan Prof. Schuster later uitmaakte dat zij het 2e bekend geworden ex. van haar soort was. Ik stond dit ex. aan Prof. Schuster af en met zijn collectie is het later in het Museum G. Frey te München terecht gekomen. Ik hoop van harte dat dit prachtige Coleoptera-Museum de bombardementen overleefd heeft. Ik was met zijn staf in geregelde correspondentie doch heb nu al sinds geruimen tijd niets meer gehoord. Van Cadiz staken wij over naar de Canarische Eilanden en verzamelden daar zoowel op Gran Canaria als op Tenerife. Ook deze excursie's leverden weer nieuwe soorten voor de wetenschap op.

Inmiddels waren wij in Januari 1934 van Renkum naar Heemstede verhuisd. De onmiddellijke aanleiding daartoe was dat ik tot gedelegeerd Commissaris was benoemd van een zaak, waarvan het kantoor te Amsterdam was gevestigd, maar wij zouden toch allicht onze buitenplaats opgegeven hebben, omdat wij er bij gebrek aan goed personeel meer verdriet dan plezier van hadden. Noode verlieten wij de prachtige streek, al was het een troost dat wij te Heemstede een gemakkelijk huis in een prachtige omgeving gevonden hadden. In Sept. 1936 moest ik een kuur te Bad Gastein doen, waar wij ook reeds in Juli 1932 vertoefd hadden. Van beide reizen is verzameld materiaal in mijn collectie aanwezig. In Juli 1937 bereisden wij de provincie Värmland in Zweden waar ook heel wat gevangen werd. In 1938 maakte ik als assistent van Prof. Roepke de reis van Nederlandsche biologen naar Zuid-Afrika mede, waarbij ik op eigen gelegenheid de tocht tot Victoria Falls uitstreckte. Gedurende die reis verzamelde ik Coleoptera en Hemiptera, in totaal circa 4500 ex. Daar Prof. Roepke voor Wageningen geen prijs op deze collectie stelde (hij behield van mijn vangsten alleen een paar *Peripati*) schonk ik de coleoptera aan het Museum te Amsterdam en de Hemiptera aan dat te Leiden.

Al spoedig na mijn terugkomst maakte de oorlog een einde aan verdere buitenlandse reizen, hoewel wij reeds bezig waren om te zamen met Charles Alluaud de exploratie der eilanden Gomera en Hierro voor te bereiden. Van die reis zal nu wel niets meer komen; Alluaud is inmiddels de 80 gepasseerd en als er weer gelegenheid is die eilanden te bereiken, zal ik ook wel niet meer in staat zijn om te gaan verzamelen op plaatsen waar men van elk comfort afstand moet doen.

Alvorens nu tot de opsomming van den tegenwoordigen staat mijner collectie's over te gaan wil ik nog vermelden, dat ik met Dr. G. Barendrecht bezig was een entomologische inventaris op te maken van de Amsterdamsche Waterleidingduinen om te dienen als grondslag voor een vergelijking met den toestand zooals die zal worden nadat de bevoeiingsplannen zullen zijn uitgevoerd. Dit werk is nu ook onderbroken door de afsluiting der duinen. In dit verband wil ik er nog aan herinneren dat ik ook reeds vroeger aan een dergelijken arbeid heb medegewerkt n.l. in Juli 1918, toen een gezelschap biologen de Maas en haar oevers heeft afgezocht tusschen de Belgische grens en Cuyk, welk onderzoek moest dienen als maatstaf van vergelijking met den toestand zooals die na de kanalisatie van de Maas (inmiddels voltooid) zal zijn geworden. *)

Het wordt zoo langzamerhand tijd dit tweede onderzoek te gaan instellen.

In 1940 werd ik benoemd tot lid der Société de Biogéographie te Parijs.

Thans kom ik tot een opsomming van hetgeen in mijn verzameling aanwezig is. Allereerst de collectie der Coleoptera van Nederland en het omliggend gebied. Tevens zijn hierin opgenomen alle soorten die zijn vermeld in Everts' Nieuwe Naamlijst

*) Zie: G. Romeijn. Verslag biol. onderzoek Maas en hare oevers 1918.

(Zutphen W. J. Thieme & Co. 1925) ook al zijn de exemplaren niet uit „omliggend” gebied afkomstig. De Naamlijst, die als Catalogus dient, is bijgewerkt naar de gegevens die sedert nog omtrent onze fauna verschenen zijn.

Van de in Nederland waargenomen soorten zijn vertegenwoordigd:

2764 door Nederlandsche exemplaren

400 „ buitenlandsche „

66 „ exemplaren zonder vindplaats.

Van de in Nederland waargenomen aberratie's en variëteiten zijn vertegenwoordigd:

642 door Nederlandsche exemplaren

60 „ buitenlandsche „

11 „ exemplaren zonder vindplaats.

Van de 400 soorten, die door buitenlandsche exemplaren vertegenwoordigd zijn, zijn er 99 door meer dan één land vertegenwoordigd. Deze 499 herkomsten zijn als volgt verdeeld: België en Luxemburg 24; Duitschland 120; Frankrijk 49; Denemarken 4; Engeland 5; Zweden 143; Noorwegen 1; Oostenrijksche Monarchie (incl. Bohemen, Dalmatië enz.) 64; Zwitserland 38; Corsica 19; Hongarije (incl. Zevenburgen) 15; Italië 10; Griekenland 2; Turkije (incl. Asia minor) 2; Spanje, Rusland en Algiers elk 1.

De herkomsten der door buitenl. ex. vertegenwoordigde in Nederland waargenomen variëteiten en aberratie's zijn als volgt: België 4; Duitschland 10; Frankrijk 11; Zweden 25; Oostenrijk 3; Zwitserland 8; Corsica 3; Hongarije 2, zoodat 6 door meer dan 1 land zijn vertegenwoordigd.

Van de soorten, variëteiten en aberratie's in de naamlijst vermeld doch nog niet in Nederland waargenomen zijn in de collectie aanwezig: uit België 3; Duitschland 102; Frankrijk 71; Engeland 1; Zweden 134; Oostenrijk 49; Zwitserland 26; Corsica 39; Italië 21; Hongarije 20; Spanje 5; Portugal 12; Rusland 1; Turkije 3 totaal 487, waarvan 50 door meerdere landen tegelijk, zoodat het aantal vertegenwoordigde soorten enz. 437 bedraagt.

Het totaal aantal exemplaren bedraagt 34650 waarvan 4620 Adephaga, hiervan 663 buitenlandsche (239 Zweedsche) en 4 zonder vindplaats en 30030 Polyphaga, hiervan 3715 buitenlandsche (1331 Zweedsche) en 872 zonder vindplaats.

In deze collectie zijn cotypen of paratypen aanwezig van 3 inlandsche (incl. *Tribolium destructor* m., hoewel deze gelukkig hier te lande nog niet in vrijheid is waargenomen) en 4 buitenlandsche soorten.

Omtrent de collectie palaearctische Curculionidae moet allereerst worden opgemerkt, dat zich in de collectie Mélichar vele verkeerd gedetermineerde exemplaren bevonden. Behalve voor zoover betreft het door hem monografisch bewerkte genus *Rhytirrhinus* zijn alle Mélichars eigen determinaties onbetrouwbaar, maar het bleek mij dat ook Formanek zich herhaaldelijk aan ergerlijke oppervlakkigheid heeft schuldig gemaakt. Ik tracht langzamerhand de fouten te herstellen, doch zal er wel niet in slagen dit werk te voltooien. Het overgrootste deel der collectie is echter door specialisten van den eersten rang bewerkt en dus van groote waarde. Verder had Mélichar de gewoonte om alle typen, cotypen en paratypen en ook homotypen kortweg als typen aan te duiden. Door correspondentie met de auteurs, voor zoover nog in leven, en met Emmerich Reitter, die de aanteekeningen van zijn vader daaromtrent nog kon nazien, ben ik erin geslaagd althans de homotypen (veelal van Edm. Reitter afkomstig) af te zonderen. De andere typensoorten blijf ik dus kortweg als typen aanduiden.

Deze verzameling bevat 3195 soorten, 616 subsp., var. en ab. en in totaal 25700 exemplaren; 213 namen (dus ook synonymen) zijn door typen en 88 namen door homotypen vertegenwoordigd. Vooral de verschillende genera van blinde Curculioniden en het genus *Otiorrhynchus* zijn bijzonder rijk en door vele typen vertegenwoordigd, terwijl het materiaal dat als grondslag heeft gediend voor Mélichars monografie uit den aard der zaak van bijzonder belang is. Verder zijn in deze collectie opgenomen de Curculioniden van Madeira en van de Azoren.

De Canarische collectie omvat 650 species en subspecies, waarvan 29 door typen (in 39 ex.), 14 door cotypen (in 25 ex.) en 14 door paratypen (in 104 ex.) vertegenwoordigd zijn. Exemplaren van door Wollaston beschreven soorten zijn bijna zonder uitzondering met de typen te Londen vergeleken en kunnen dus als homotypen beschouwd worden. Het totaal aantal exemplaren is 5326, terwijl er in het magazijn nog een paar duizend exemplaren als doubletten aanwezig zijn. De ex. van de Salvages afkomstig zijn in deze collectie mede opgenomen.

De collectie van Madeira (excl. Curculionidae) omvat 71 species en subspecies in 262 exemplaren, die van de Azoren (excl. Curculionidae) 16 soorten waaronder 6 endemismen. In dezelfde doos zijn nog aanwezig 4 cotypen (in 8 ex.) van Marok-

kaansche soorten wier naaste verwanten op de Can. Eil. leven en nog 2 Marokkaansche soorten in 9 ex. die ook op de Can. Eil. voorkomen. Ik heb er geen prijs op gesteld, wegens plaatsgebrek, om ook van Madeira en de Azoren in mijn collectie de soorten op te nemen, die in denzelfden vorm in Europa voorkomen.

Van mijn verzameling exotische Curculionidae heb ik geen catalogus aangehouden omdat er zich nog te veel onbewerkt en half bewerkt materiaal (ook uit Suriname) in bevindt. Hetzelfde is het geval met een verzameling, die ik als show-collectie gebruik, om aan leeken, die er belangstelling voor hebben, een denkbeeld te geven van den vormenrijkdom. Daarin is alles ondergebracht wat niet behoorde in eene der andere collectie's dus behalve aangekochte of ingeruilde exemplaren van bijzonder groote of bijzonder fraaie soorten, ook mijn West-Indische, Corsicaansche, Portugeesche, Spaansche en ook Zweedsche vangsten voor zoover de soorten niet in Everts' Nieuwe Naamlijst waren vermeld. Daaronder bevinden zich nog vele groote zeldzaamheden en onder het onbewerkte materiaal ongetwijfeld nog onbeschreven soorten. De Chrysomeliden zijn gedeeltelijk nog ongerangschikt hoewel de West-Indische daaronder door Clavareau zijn bewerkt. Onder de Buprestiden bevinden zich eenige cotypen van Kerremans. Ook onder andere Families zijn nog eenige typen te vinden, zooals bijv. onder de Gyrinidae, in welke familie ik een tijd lang met bijzonderen ijver heb gewerkt. Verder zijn er in mijn magazijn, onder welke benaming ik al mijn doozen en kistjes met doubletten samenvat, nog heel wat goede soorten of merkwaardige vindplaatsen te constateeren.

Bij mij zijn ook nog aanwezig: 1e een groote collectie coleoptera der Azoren en van Madeira, toebehoorende aan het Zoöl. Museum te Helsingfors, 2e een collectie Curculionidae van de Canarische eilanden en van Madeira, toebehoorende aan Ch. Alluaud en bestemd voor het Musée d'Hist. naturelle te Parijs. Beide collecties zijn door mij bewerkt doch konden door de oorlogsomstandigheden nog niet teruggezonden worden.

En hiermede ben ik aan het einde van mijn relaas gekomen en spreek nog slechts de hoop uit, dat mijn verzameling voor het oorlogsgeweld gespaard moge blijven, opdat ze ook na mijn dood nog haar nut moge hebben voor de entomologische wetenschap, die in zoo belangrijke mate tot mijn levensgeluk heeft bijgedragen.

Augustus 1944.